

KALLIGRAFIA

-tärkeä osa sarjakuvan ilmaisua

Japani on sarjakuvan (japaniksi *manga*) suuri maa. Sarjakuvia ilmestyy valtavia määriä ja niitä lukee koko kansa. Vuonna 1980 27 % Japanin kirjojen ja lehtien kokonaistuotannosta oli sarjakuvia. Kappalemääränä se merkitsee 1.18 miljardia julkaisua.

Maassa on yli 3 000 ammattimaista sarjakuvapiirtäjää ja sarjakuvajulkaisujen levikit ovat suunnattoman suuria. Vuonna 1980 viiden suosituimman viikottain ilmestyvän sarjakuvalehden yhteislevikki oli yli 9 miljoonaa kappaletta viikossa. Suurin niistä, *Shonen Jump* leviää toisinaan yli kolmen miljoonan painoksena.

Sarjakuvat suuntautuvat selvästi eri ryhmille, poikien julkaisut eroavat tyttöjen sarjakuvista. Tyttöjen sarjakuvatkin pääsevät usein yli miljoonan levikkiin. Aikuisille on omat sarjakuvansa. Perhettä kohti julkaistiin vuonna 1980 tilastollisesti laskien 27 sarjakuvakirjaa.

Japanilainen sarjakuvakirja on aivan erilainen kuin mihin me olemme tottuneet. Siellä lehdet ovat kirjaimellisesti kirjoja, niiden sivumäärä on 300 ja 600 välillä, jopa viikottain ilmestyvien. Niiden sivukoko vaihtelee puhelinluettelokoosta A5:een. Yli tuhannen sivun "lehdetkään" eivät ole harvinaisuuksia.

Sarjakuvat julkaistaan mustavalkoisina ja lehtiin käytetty paperi on melko puupitoista, mikä osaltaan lisää niiden paksuutta. Ilmoituksia ja tekstiä on vain vähän, usein vain muutamia sivuja.

Erityisen suosittuja ovat sarjakuvista tehdyt paremmalle paperille painetut koostekirjat. Ne ovat jälleen monisatasivuisia ja ne levitetään normaalin kirja-kauppaverkoston kautta. Esimerkiksi parivaljakko *Fujio-Fujikon* robottikisasta kertova *Doraemon* on pelkästään 70-luvun kuluessa ilmestynyt 26 kirjana, joita on myyty yli 50 miljoonaa kappaletta. Vastaavia esimerkkejä on useita.

Japanilaiset sarjakuvat ovat yleensä erittäin visuaalisia. Johtuen siitä, että taiteilijoilla on runsaasti sivuja käytettävissään, tarinoissa kerrotaan paljon kuville tekstin sijasta. Kuvan käsittely lähtee japanilaisesta perinteisestä estetiikasta, vaikka sarjakuvissa se onkin etäännyttänyt kauas perinteistään.

Erilaisten näyttävien kuvien kokeilun lisäksi japanilaisille sarjakuville on tyypillistä vahva symbolisuus ja rinnastuksien käyttö.

Visuaalisuus selittyy paitsi perinteellä myös sillä, että japanilaiset sarjakuvat on tarkoitettu nopeasti luettaviksi. Kolmisatasivuinen kirja luetaan parissakymmenessä minuutissa. Tämä tosi-seikka selittää myös sarjakuvien valtavia painosmääriä, niitä tarvitaan liukuhinnalta, koska niitä luetaan liukuhinnalta.

Kuva vie usein tarinaa yksinään eteenpäin. *Goseki Kojiman* piirtämässä klassisessa samuraitarinassa *Kozure Okami* (Susi ja lapsi) miekkailukohtaukset saattavat kestää 30 sivua ainoana tekstinään miekkokojien äänet. Ei silti, tarina on kaikkiaan 8 400 sivua pitkä, 30 sivua ei siinä paljon tunnu.

Lukemistapaan vaikuttaa myös japanin kieli. Sitä voidaan kirjoittaa neljällä eri tavalla: Kiinasta periytyvillä sanamerkeillä, kahdella eri tavukirjoituksella *hiraganalla* ja *katakanalla* sekä tarpeen tullen roomalaisilla aakkosilla. Kaikkia näitä kirjaimistoja käytetään enemmän tai vähemmän toistensa lomassa.

Taiteilijalle se avaa suuria mahdollisuuksia, erityisesti onomatopoeettisissa ilmaisuissa. Kirjoitustavan valinta jo määrää ilmaisun sisältöä ja sanomaa, mutta lisäksi sarjakuvan tekijällä on käytettävissään erilaiset kalligrafiset keinot.

Normaali puhekuplateksti yleensä ladotaan, mutta tehosteissa ja onomatopoeettisissa ilmaisuissa taiteilija voi näyttää kykynsä. Yhdistettynä näyttävään sivutaittoon se tuottaa usein tuloksen, jonka samalla kertaa visuaaliseen ja sisällölliseen lukemiseen meidän kymmene eivät riitä.

Heikki Jokinen

